

SAMORZĄD W POLSCE

ISTOTA, FORMY, ZADANIA

**SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO**

Książka dofinansowana przez
Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu

SAMORZĄD W POLSCE

ISTOTA, FORMY, ZADANIA

praca zbiorowa pod redakcją naukową
Stanisława Wykrętowicza

Wydanie piąte
uaktualnione i zmienione

Wydawnictwo
Wyższej Szkoły Bankowej

Poznań 2012

Wydanie pierwsze – 1998 r.
Wydanie drugie – 2001 r.
Wydanie trzecie – 2004 r.
Wydanie czwarte – 2008 r.

Recenzent
prof. dr hab. Andrzej Chodubski

Projekt okładki
Jan Ślusarski

Redaktor
Maria Wlazło

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, 2012

ISBN 978-83-7205-260-313-8

WYDAWNICTWO
WYŻSZEJ SZKOŁY BANKOWEJ
al. Niepodległości 2, 61-874 Poznań
tel. 61 655 33 99, tel./fax 61 655 33 97
e-mail: wydawnictwo@wsb.poznan.pl, dzialhandlowy@wsb.poznan.pl
www.wydawnictwo.wsb.poznan.pl

Druk i oprawa: Zakład Poligraficzno-Wydawniczy M-Druk
Wągrowiec, ul. Konopnickiej 50, tel. 67 268 57 37

Spis treści

Przedmowa	9
----------------------------	---

STANISŁAW WYKRĘTOWICZ

Samorząd jako wyraz demokracji obywatelskiej	13
I. Geneza i istota samorządu	13
1. Upadek społeczeństwa stanowego	13
2. Powstanie społeczeństwa obywatelskiego	15
3. Decentralizacja i samorząd	18
II. Formy samorządu społecznego	20
1. Samorząd terytorialny	20
2. Samorząd gospodarczy	32
3. Samorząd zawodowy	58
III. Teorie samorządu	63
1. Teoria naturalistyczna samorządu	64
2. Teoria państwowa samorządu	66
3. Teoria polityczna samorządu	68
IV. Odrodzenie samorządu w Polsce (po 1989 r.)	71
1. Samorząd terytorialny	71
2. Samorząd gospodarczy i zawodowy	78

JAN SIKORA

Lokalne układy społeczne	93
I. Społeczność lokalna jako element struktury społecznej	93
II. Terytorium podstawą lokalnych więzi społecznych	94
III. Wartości w społecznościach lokalnych	97

IV. Istota władzy lokalnej	100
V. Samorząd terytorialny a rozwój lokalny	101
VI. Instytucje społeczno-gospodarcze w rozwoju lokalnym	104
VII. Aktywność mieszkańców w rozwoju lokalnym	108
VIII. Liderzy i elity społeczne w społeczności lokalnej	111
IX. Przejawy konfliktów i dezorganizacji w lokalnych układach społeczności oraz możliwości ich rozwiązywania	113

ZBIGNIEW LEŃSKI

Ustrój i zadania samorządu terytorialnego	117
I. Istota i znaczenie samorządu terytorialnego	117
1. Istota samorządu terytorialnego	117
2. Znaczenie samorządu terytorialnego	120
II. Ustrojowe prawo samorządu terytorialnego	122
1. Pojęcie ustrojowego prawa samorządowego	122
2. Ustawowe i statutowe prawo samorządowe	123
3. Europejska Karta Samorządu Lokalnego	131
III. Zadania i kompetencje organów samorządu terytorialnego	133
1. Pojęcie zadań i kompetencji	133
2. Typologia zadań samorządu terytorialnego	136
3. Formy prawne wykonywania zadań (kompetencja)	143
IV. Gmina w strukturze samorządu terytorialnego (organy gminy)	160
1. Miejsce gminy w strukturze samorządu	160
2. Gmina jako jednostka podziału terytorialnego	162
3. Formy demokracji bezpośredniej – referendum oraz konsultacje	164
4. Rada gminy	169
5. Organy wykonawcze oraz urząd gminy i inne jednostki organizacyjne	177
5.1. Organy wykonawcze gminy (wójt, burmistrz, prezydent miasta)	177
5.2. Zadania i kompetencje wójta, burmistrza i prezydenta miasta	179
6. Organy w jednostkach pomocniczych gmin	184
V. Struktura samorządu na szczeblu powiatu i województwa	188
1. Zagadnienia ogólne	188
2. Struktura organizacyjna samorządu powiatowego	189
3. Struktura organizacyjna samorządu wojewódzkiego	197
VI. Współdziałanie w strukturach samorządowych	201
1. Znaczenie i formy współdziałania	201
2. Stowarzyszenia gmin, powiatów i województw	206
3. Porozumienia gmin, powiatów, województw	206
4. Związki gmin i powiatów	208
5. Krajowe reprezentacje samorządu	210
6. Współpraca zagraniczna ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi	211

VII. Nadzór nad samorządem terytorialnym	213
1. Istota nadzoru	213
2. Środki nadzoru	218
3. Środki ochrony sądowej	223
JAN SIKORA	
Promocja regionu i miejscowości	229
I. Promocja jako element marketingu i proces komunikowania się z otoczeniem	230
II. Uwarunkowania i zakres decyzji promocyjnych	232
III. Formy promocji i zasady skutecznego ich oddziaływania	234
IV. Organizacja i realizacja kampanii promocyjnej	241
V. Kontrola skuteczności i efektywności działań promocyjnych	243
VI. Instytucje władzy lokalnej w działalności promocyjnej	245
MIROSLAW GRZELAK, ROBERT KMIECIAK	
Ustrój i zadania samorządu gospodarczego	249
I. Pojęcie i istota samorządu gospodarczego	249
II. Geneza samorządu gospodarczego	251
III. Samorząd gospodarczy w okresie międzywojennym	254
1. Izby rzemieślnicze	255
2. Izby przemysłowo-handlowe	260
3. Izby rolnicze	269
IV. Samorząd gospodarczy po II wojnie światowej	279
V. Samorząd gospodarczy po roku 1989	284
KATARZYNA WALKOWIAK	
Izby rolnicze w świadomości rolników Wielkopolski	295
I. Z przeszłości izb rolniczych w Polsce	295
II. Zadania współczesnych izb rolniczych a oczekiwania rolników	299
EUGENIUSZ L. ZIELIŃSKI	
Rola izb przemysłowo-handlowych w kształtowaniu środowiska społecznego przedsiębiorców	307
I. Uwagi ogólne	307
II. Pojęcie środowiska społecznego przedsiębiorców	309
III. Izby przemysłowo-handlowe jako środowisko społeczne przedsiębiorców	314
IV. Działalność izb przemysłowo-handlowych w świetle badań społecznych	318

ROBERT KMIECIAK

Ustrój i zadania samorządu zawodowego	321
I. Istota i zadania samorządu zawodowego	321
II. Rozwój samorządu zawodowego w okresie międzywojennym	323
III. Samorząd zawodowy w III Rzeczypospolitej	335

SŁAWOMIR CYGANEK

Izby przemysłowo-handlowe w Republice Federalnej Niemiec	355
I. Odrodzenie izb przemysłowo-handlowych (po 1945 r.)	355
II. Podstawy prawne, zadania i organy władzy	357
III. Zakres i formy działania	363
IV. Podstawy finansowe i nadzór nad działalnością izb	369

MARTA BALCEREK

Izby rolnicze w Republice Federalnej Niemiec	371
I. Uwagi ogólne	371
II. Ustrój prawny izb rolniczych	372
III. Zakres zadań własnych i zleconych	376
IV. Organy władzy i finanse izby rolniczej	378

Aneks. Obywatelski projekt ustawy o izbach przemysłowo-handlowych w Polsce	383
---	-----

Bibliografia	395
-------------------------------	-----